

"זְכוּרֹן מֵאִיר"

פרשת השבוע

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

וענית ואמרת לפני ה' אלוקיך וגו'. השב בתשובה על חטאיו מתודה בפיו, וכלשון הרמב"ם "צריך שיאמר בפיו ענינים אלו שהוא חושב בלבו", כי הרהור אינו חזק דיו, וכשהוא אומר בפיו מתברר שמחשבותיו בלבו הן אמיתיות.

והנה וידוי על מצוות (ביכורים ומעשרות) הוא ענין נפלא, מי מאיתנו יכול לבוא בראש השנה לפני הקב"ה ולומר אפילו על מצוה אחת "שמעתי בקול ה' אלוקי עשיתי ככל אשר צויתני" בשלמות, ולבקש "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך וגו'".

ובאת אל הכהן וגו' ואמרת אליו. "שאינך כפוי טובה" [רש"י עפ"י חז"ל]. - גם המביא ביכורים אלף שנה לאחר שנכנסו לארץ, מרגיש בנפשו ומכיר בטוב הארץ שהנחיל לאבותינו. - וכן כשאנו באים בראש-השנה לפני ה' עלינו להכיר בטובת ה' עלינו.

[משך חכמה" מאת מרן הג"ר מאיר שמחה זצ"ל]

השקיפה ממעון קדשך וגו'. הענין, כי כתוב אבי יתומים ודיין אלמנות במעון קדשו, דיש מרחמים על היתומים אבל אינם בביתו רק בבית פחות (גרוש), לא כן השי"ת הוא מגדלם כבנים במעון קדשו, ולכן אמר נתתיו לגר ליתום לאלמנה כו' לכן השקיפה ממעון קדשך. והנה אמרו בחגיגה פרק ב' זבול כו' מיכאל מקריב קרבן מעון כו', הרי דמקום היתומים גבוה ממקום הקרבנות, כן אמרו בסוכה פ"ד דהעושה צדקה גדולה מכל הקרבנות שנא' עשה טוב נבחר מזבח. ודו"ק. [וכו].

והיה אם לא תשמע כו'. ובסוף הפרשה כתיב כי לא שמעת כו'. כי על מה שעבר בעת הצרות אין האדם נידון שדקדוקי עניות מעבירין האדם על דעתו ועל דעת קונו, וכן אמר רשב"י יכול אני לפטור העולם כולו מן הדין כו' שכורת ולא מייך כו', ורק העון מה שלא שמע קודם שנתיסר, ולכן כתוב בתחלת הפרשה אם לא תשמע ואחרי זה כתוב כי לא שמעת בעבר. לא כן בברכות, השכר יגיע על ששומר התורה כשהוא מתברך והעושר אינו מגבה לבבו, עבור זה בא השכר, לכן בכל הפרשה כתוב כי תשמע אל מצות, בהוה.

דברי חיזוק והתעוררות (לקראת הימים הנוראים) מיוסד על דברי רבותינו בעלי-המוסר עמודי-היראה

[עפ"י "אור ישראל" מאת מרן הג"ר ישראל סלנטר זצ"ל - מכתב ו' (חלק)]

- א. חוץ ממצוות "יום-הכיפורים" עשה שיש בו כרת, הרי יום-הכיפורים מביא תועלת גדולה - להציל את האדם מצרות רבות ונשגבות.
- ב. הרי בעולם-האמת ייגזר דינו לאחר אריכות ימיו ושנותיו, אם לצער נורא ואיום או לעונג נפלא אשר אין ערוך להם, וזה תלוי אם שמר את מצוות ה' או עבר עליהן.

- ג. והנה פשוט שהעונש על עבירה הוא יותר גדול מהקושי להימנע מהעבירה, ומזה יתבונן כמה יגדל העונש כאשר יותר קל לו להתגבר.
- ד. והנה עשרת ימי תשובה ימי מעשה המה לראות להטיב דרכינו לשנה הבאה לשלום, והיסוד הראשי הוא להשקיף ולהתבונן על דרכיו ולראות לשמור לכל הפחות החלק הקל עבורו לפי דרגתו, ובזה יינצל מהחלק היותר חמור באותה העבירה, והבא ליטהר יסייעהו הקב"ה לעלות מדרגה לדרגה. (*מכאן דולג החלק האמצעי אודות לימוד המוסר).
- ה. המנהג הוא שאין צעירי הלומדים עוסקים בדיני אורח-חיים הנצרכים (שזוהי צורת לימוד לשמה), אלא במסכתות וסוגיות שע"י הלימוד בהן ירכשו את דרך הלימוד, כי ידיעת דרך הלימוד ("לדעת ללמוד") היא היסוד הראשון.
- ו. הדרך הנכונה בלימוד היא שכל אחד מחזיק בדעתו בכל עוז ובחריפות הדעת. ולבסוף לקבל דעת הרוב או הגדול (או אפילו שיעמוד בדעתו, לפי הענין), והוא בחינת לימוד תורה לשמה.
- ז. וכן כל התבוננות איך רצון ה' יתברך להתנהג בעניינים השייכים לעבודת ה', התבוננות זו היא בחינת "תורה", אבל בזה צריך בעיקר להקפיד שיעסוק בזה לשמה (כדי שלא יוציא חלילה משפט מעוקל) והדבר נקל לקיימו, בעוד שבלימוד התורה יותר נחוץ להקפיד על צורת הלימוד הנכונה שהיא ב"חריפות הדעת" וכנ"ל כי ללא זה יהיה ההפסד יותר גדול.
- ח. והדעת נוטה שאם עובר אדם עבירה גם כשהנסיון קל, אזי גם עבירה שעבר כשהיה הנסיון קשה תיכנס קצת לבחינת עבירה שנסיונה קל, כי גם אם היה הנסיון קל היה עובר עליה. וכן להיפך לענין קיום מצוה כשהנסיון קל ייכנס בבחינת מצוה בנסיון קשה כי גם אם היה קשה לו היה מקיימה.

* * *

ראש השנה

[עפ"י "לקט שיחות מוסר" (ח"ב) מאת מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה): מי שזכיותיו יתירות על עונותיו צדיק. ומי שעונותיו יתירות על זכיותיו רשע. מחצה למחצה בינוני. [וכו']. **ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם.** יש זכות שהיא כנגד כמה עונות [וכו'], ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות [וכו'].
ואין שוקלין אלא בדעתו של ק-ל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות.

וביאר הגר"ס ("אור ישראל" מכתב ח'): דערך המצוות והעבירות לפי גודל הנסיון, וכדתנן "לפום צערא אגרא", ובמנחות דף מג: איתא: "גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת" לפי שהנסיון קטן יותר. וזהו מאמר-הכתוב "ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה", לפי שתפילתם במצב של יסורים קשים היתה מתוך עמידה בנסיון גדול.

וא"כ יש לנו פתח ותקוה לזכות בדין, ע"י שבמעשה אחד נוכרע לטוב. וכבר אמרו לעולם יראה אדם חציו זכאי וחציו חייב וכו'.

וביאר הדברים: שכשעומד בנסיון גדול, מזה ניתן לראות את גובה הדרגה שלו בפנימיותו. - [כי גם אדם שמתנהג בדקדוק מצוות יתכן שבפנימיותו הוא גרוע חלילה, וכן להיפוך אדם שאינו מדקדק כ"כ במצוות יתכן וכו'].

הרי לפנינו עוגן ההצלה, זכות אחת הראויה לשמה, אפי' מעשה קל אבל עם התאמצות כבירה, מוכיח שלבו אל ה' למרות מדותיו נטיותיו טבעו ומצבו.

ובברכות דף סא: איתא: תניא רבי יוסי הגלילי אומר צדיקים יצר טוב שופטן שנאמר וכו', רשעים יצר רע שופטן שנאמר וכו', בינונים זה וזה שופטן שנאמר וכו'. אמר רב[ה] כגון אנו בינונים, אמר ליה אביי לא שביק מר חיי לכל בריה. [וכו']. אמר רבא לידע אינש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לאו.

הגר"א (עי' "אבן שלמה" ו"שנות אליהו") מבאר "שופטן" – מנהיגן כמו שופט המנהיג את עמו". כי הצדיק גמור אפילו אכילתו בכונה לשם-שמים שיהא לו כח לעבודת ה' [וזהו שאמרו "בשני יצריך"].

וכן כל התגברות גדולה יש בה ענין זה שהוא כפוף בפנימיותו ליצה"ט. והכל תלוי באדם את מי בוחר לו למנהיג יצה"ט או יצה"ר. [ודוגמא לזה: אביה בן ירבעם, עיי' מו"ק דף כח: - ודואג האדומי, עיי' סנהדרין דף קו:]. - (ויש להוסיף ולבאר שחומרת "רוב עוונות" אינו מצד הכמות, אלא משום שעיי' נראית פנימיותו).

עוד אמרו בברכות שם, "אמר רבא לידע אינש בנפשיה אי צדיק גמור הוא או לא". האדם יכול לדעת מה דינו בשמים. אם הוא יכול, - צריך ומחוייב הוא לדעת זאת. עליו לבחון את פנימיות נפשו ולברר לעצמו מי הוא מנהיגו. מי מכוון דרכיו. מעשיו ומחשבותיו, מדותיו, נטיותיו, וכל הרצונות שבו. הטוב שבו או הרע שבו.

ובשבת דף קה: תניא וכו' משום ר' יוחנן בן נורי, המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד עבודה זרה שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד. א"ר אבין מאי קראה, "לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר" (תהלים פ"א), איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע.

ומשמע דהיצה"ר ששולט בו עד שמשבר כלים בחמתו, הוא בבחינת "אל זר", שפנימיות האדם כ"כ משועבדת לו עד שהוא בבחינת "עבודה זרה" עבורו.

יש לאדם רצון עליון, וכלפיו נאמר "לא יהיה בך אל זר" – בך ובלבד ובנשמתך, הרצון העליון ההוא המדה המרכזית שהיא העורק הראשי לכל שאר המדות, הוא עלול להיות "אל זר" שבלב האדם, ואם יעקור את מקור הרע מלבו יבטלו המון עושי-דברו.

זו היתה כל עיקר תורת רבינו [הסבא מסלבודקה] זצ"ל, לנקודה זו היה קולע את כל נועם-מוסרו. מלחמה בראש ולא רק בפרטים. מלחמה ביצר הפורה ראש ולענה, מנהיגו הכללי של האדם.

* * *

שנינו ביומא דף פו. שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר: שלשה הן - ותשובה עם כל אחד ואחד, עבר על עשה ושב אינו זז משם עד שמוחלין לו שנאמר "שובו בנים שובבים", עבר על לא תעשה ועשה תשובה תולה ויוה"כ מכפר שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם", עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה תשובה ויוה"כ תולין ויסורין ממרקין שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם", אבל מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר "וונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו".

ומתבאר, דמצות עשה קלה יותר משאר עבירות, שעיי' תשובה לבד נמחל לו העון. - וקשה ממה שאמרו בחגיגה דף ט: תניא נמי הכי מעוות לא יוכל לתקון זה שביטל ק"ש של שחרית או קריאת שמע של ערבית או שביטל תפלה של שחרית או תפלה של ערבית.

והנה הרמב"ן ב"שער הגמול" כתב דבכל עבירה איכא שני ענינים, שהמרה את פי ה', ועוד שעיי' העבירה נוצר פגם בנפש, - (והרמב"ן מסביר ד"יסורים של אהבה" פירושו שתכליתן לכפר ולנקות הנפש מכל פגם שהוא עיי"ש).

ועפ"י? במצות עשה כל ענין התשובה והכפרה רק מצד המראת פי ה', אבל ליכא תיקון לפגם כי אינו יכול להשיג את מה שחסר לנפש. - אבל ב"לא תעשה" הכפרה מנקה את הפגם שבנפש, וזוהי מדת "ונקה".

והנה קבלת עול מלכותו ית' - "מלכויות" בראש-השנה, הוא תיקון להמראת פי ה', ויום הכיפורים הוא עבור כפרת וניקוי הנפש מפגמיה. - ולכן אמרו בר"ה דף כו: (לחד מ"ד): בראש השנה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי.

אמרו חז"ל: "אורי – בראש השנה", ביאורו: על דבר המרידה לעבור פי ה' נתחייבנו לשוב ביום ראש השנה, עיי' עקירת ממשלת ה"אל זר" שבלבו של אדם – הוא היצר הרע והמלכת הקב"ה בלבב שלם, ותחת חשכת שלטון היצה"ר המאפיל על טוהר נפש האדם, יזרח אור מלכותו יתברך, אשר יאיר את הנפש במאור אמת, וימחל לו לשב בכל לבו.

"ישעי – ביום הכיפורים", ביאורו: שנתחייבנו לשוב על כל פרטי העבירות ולקבל על נפשנו לבלתי חטוא עוד. ואז באה כפרת היום ומטהרת את הנפש מכל הפגמים אשר נפגמה ונחסרה עיי' עצם מעשה העבירה,

וזהו ענין "ישע"י" דהיינו ישועת ה' ועזרתו מקודש למחול לחוטא ולמלא את הנפש את אשר נחסרה ע"י העבירות.

* * *

יש עוד חלוקה בין ר"ה ליוה"כ, דהיצה"ר בא בשתי צורות, דאיתא בילקוט על מאה"כ (תהלים ל"ה) "מציל וגו' ועני ואביון מגוזלו", ר' יהושע בן לוי אמר זה יצה"ר.

והנה בנדרים דף לב: איתא: ואמר רמי בר אבא מאי דכתיב "עיר קטנה ואנשים וגו'", עיר קטנה - זה הגוף, ואנשים בה מעט - אלו אברים, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה - זה יצר הרע, ובנה עליה מצודים וחרמים - אלו עונות, ומצא בה איש מסכן וחכם - זה יצר טוב, ומלט הוא את העיר בחכמתו - זו תשובה ומעשים טובים. ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא - דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טוב.

ולכ' צריך ביאור, הרי כבר כבש ה"איש מסכן וחכם" את ה"עיר קטנה", ואיך יכול יצר-הרע להכשילו.

וביאור הדברים: דאיכא עוד סוג של פעולת היצה"ר, שאע"פ שהאדם מונהג ע"י היצה"ט מתנפל עליו היצה"ר כ"גזלן" (כדברי ר' יהושע בן לוי הנ"ל) ומנסה להכשילו בנסיון פתאומי.

וגם בענין זה יש חלוקה בין ר"ה ליוה"כ, דבר"ה כלדעיל ע"י קבלת עול מלכות שמים הוא עושה את היצה"ט למנהיגו, וביוה"כ ע"י שמפרט ומתודה על עוונותיו מכין את עצמו להתמודד ולעמוד מול התנפלות פתאומית של ה"גזלן" היצה"ר.

[עד כאן דברי מרן ראש הישיבה הג"ר אייזיק שר זצ"ל]

* * *

דברי חיזוק שנאמרו ב"ועד" מוסר

"טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך" (תהלים כה, ח), ומפרש ה"שערי תשובה" שמלמד את דרך התשובה, ובירושלמי מכות (פ"ב ה"ו) וכו' שאלו לקוב"ה חוטא מהו עונשו אמר להן יעשו (בד"ו: יעשה) תשובה ויתכפר לו וכו'. כונת הירושלמי ללמדנו שכל רצונו של קוב"ה הוא שישוב הרשע מדרכו, וכפי שנאמר (יחזקאל לג, יא): "חי אני וגו' אם אחפוץ במות הרשע, כי אם בשוב רשע מדרכו וחי, שובו שובו מדרכיכם הרעים וגו'".

הקב"ה מלמדנו בתורתו הק' את דרך התשובה, ולכן כדי ללמד צריך להתבונן בתורה שבכתב ושבע"פ. רבותינו הקדמונים ערכו לפנינו בחיבוריהם את הכללים והפרטים וכל דבריהם כגחלי-אש דברי אלוקים חיים, וכדי לקבל את התועלת הרצויה צריך לשננם פעם אחר פעם ולהתעמק בדבריהם, אבל כדי להבין דבריהם היטב עלינו להתבונן גם במקור הדברים בפסוקים ובמאמרי חז"ל.

חיפוש הדרך לתשובה יכול להתקיים רק אם אכן שאיפתו הפנימית היא לטוב, שהיא היסוד לכל התקדמות רוחנית, וכל-שכן לשינוי מדרך רעה לדרך טובה. ומאידך מי שמורגל בלימוד המוסר ובהתעוררות וחשבון-הנפש יש לו את היסודות ההתחלתיים שיסייעוהו לשוב אל ה'.

והבורא ית"ש בחסדיו הנפלאים העניק לנו הן את עצם האפשרות לחזור בתשובה ולתקן את אשר קלקל בעבר, ע"י תשובה נמחקים מעשיו הרעים כאילו לא היו מעולם וזוהי בריאה מיוחדת שהיא למעלה מהשגתנו.

והן את האפשרות לחזור בתשובה לאחר זמן וכנאמר "ארך אפיים", (וזהו ממדת הרחמים, ע"י מס"י פרק ד' שהאריך בזה).

וחסד זה אשר מוענק לאדם עלול מצד אחד לגולל עליו "תביעה" עצומה מדוע אינו מנצל את ההזדמנות להסיר מעליו את לכלוך העוונות, (ואולי יש בזה בחינה דהוי מעין עבירה ללא הסתת היצה"ר).

אבל הרי מאידך ע"י זה יכול להתעורר יותר ויותר שלא להזניח ושלא להתעצל.

והנה היצר הרע עיקר עבודתו היא להסית לב האדם מלעשות תשובה, או ע"י שמייאשו לגמרי, או ע"י שמבלבלו ומציג בפניו את התשובה כדבר שקשה עד מאוד להשיגו. והנה אף שנכון הדבר שלהשיג בבת-אחת את "כוח הרצון" שיביאנו לתשובה שלמה קשה עד-מאוד, אבל הרי מכל-מקום יכול לעשות תשובה מינימלית לכה"פ, (ובכל תחום שבעולם, אם אין האדם יכול להשיג את האופן המושלם וכי יוותר על האופן המינימלי), וע"י שיעשה את הצעד הראשון לתשובה יקנה את הבסיס להתקדם הלאה וגם "כוח הרצון" שלו יגדל ויתחזק, ואין לו אלא להתבונן מה מוטל עליו בשעה זו ובשלב זה ומהו רצון ה'.

שיטתו של היצה"ר לייאש את האדם לגמרי היא ע"י שאומר לאדם "הרי כבר נכשלת וכו'". אבל האמת היא שאם אדם יכנע לדברי-שטות אלו א"כ דוקא ברגע זה (ע"י שמתייאש) הוא מאבד את ה"גברא" שלו עצמו. כי כשלוך חד-פעמי הוא בגדר "עבירה" בלבד אבל ייאוש ועזיבת הדרך הוא הפסד של כל האדם.

אדם צריך לבנות את עצמו במשך תקופת-חיים ארוכה כדי להתמודד עם נסיון כזה, ואת כל ההשפעה שספג מלימוד התורה והתפילות והחיזוקים ולימוד המוסר וכו', אשר נתקבצה אצלו כל השנים, את כל זאת עליו לנצל דוקא במצב זה כאשר היצה"ר מסיתו להתיאש, כדי שלא יושחת ולא יופסד כל ה"גברא" שלו. ואפילו רק "עבר ושנה" היא ירידה נוראה ל"גברא" שע"י כן "נעשית לו כהיתר", וכל-שכן אם ח"ו מתיאש לגמרי.

והנה אכן שאיפתו של כל יהודי ירא ה' היא לשלמות בעבודת ה', וכפי שכותב המס"י בהקדמתו "צורך תמימות העבודה וחובת טהרתה ונקיונה, שזולת אלה וכו' נמאסת ומתועבת", אבל דרכו הנלווה של היצה"ר היא, לנצל את שאיפתו של האדם לשלמות, ולהסיתו לאמר "או הכל או לא כלום" (או שמבלבלו בדמיונות-שוא כגון שאם יעבור ללמוד במקום אחר ישתנה כל מצבו לטובה), ועל האדם להתעשת ולהתחזק כי הדרך הנכונה היא לעשות את המוטל עליו כעת, ומן השמים יסייעוהו שלא להישמע לדברי היצה"ר דורש רעתו.

לעני"ג ר' דב ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלביע כ"ג מרחשון תשי"ג מרת עדינה ב"ר בנימן ע"ה נלביע ט"ו כסלו תשי"ג ולעני"ג מרת גיטל ב"ר משה דוד נלביע י"ב טבת תשי"א ולעני"ג ר' אשר אלכסנדר ב"ר שלמה ישעיהו הלוי ז"ל נלביע כ"ג טבת תשי"ג ולעני"ג ר' אלימלך ב"ר שלום ז"ל נלביע כ"ג טבת תשי"ג ולעני"ג ר' יהושע העשיל ב"ר ישעיהו הלוי ז"ל נלביע ל' שבט תשי"ג ולעני"ג ר' אברהם אהרן ב"ר אליעזר דוד ז"ל נלביע ו' ניסן תשי"ט ולעני"ג הג"ר אליעזר יעקב חיים בהג"ר ברוך יוסף נלביע י"ד ניסן תשי"א ולעני"ג ר' שמואל יצחק ב"ר אליעזר ז"ל נלביע י"ח אייר תשי"ט ולעני"ג מרת מרים (מליה) ב"ר יעקב הלוי ע"ה נלביע י"א סיון תשי"א

* * *

נא להעתיק בתפילה ולעורר רחמי שמים, לרפואת הרב רפאל מיכאל בן רייך, ולרפואת האברך רפאל שמואל בן יפה (בוגרי התיבה הקי' שפגשו קשה בתאונת דרכים) ולרפואת הרב יאיר בן זעלדע פייגע לרפ"ש בתושח"י

e-mail

zichronmeir@shtaygen.co.il

יוצא לאור ע"י כולל "זכרון מאיר" – חניכי סלבודקה

מקום הלימוד: בית-המדרש סלבודקה – דרכי-אי"ש

רח' האדמו"ר מגור 16, זכרון-מאיר בני-ברק

טל. 050-4125547

כתובת למכתבים:

ת. ד. 557, בני-ברק 51104

Address for letters:

P. O. B. 557 Bnei Brak 51303 Israel

The bank's details for wire transfers

The first international bank of Israel Ltd.

Branch: pagi bnei-brak no: 188

Branch adress: 42, chazon ish st.

Bnei-brak 51511

Swift code: firbilitxxx

Iban: il 45052188000000435120

Name: kollel zichron meir

כתובת נפות "בית יוסף קרימה" ת.ד. 722 קרימה 62920 (ביומ"ד רח' מימון 13), ע"ד 580447498

שיעור בהלכות שבת מתקיים בס"ד במוצאי שבת קודש בשעה 10.30

הציבור מוזמן

השיעור בכולל קדימה, יתקיים בס"ד ביום ראשון בשעה 5.00.